

dertje zou opklimmen. Het tweetal (mannetje en wijfje) dat ik dit jaar 'n tijdje in 'n wijdmondsche glazen pot gehouden heb, heeft me er niet toe kunnen brengen, hen voor weerprofeten te houden. Nadat de paartijd (en 't eierleggen) voorbij was, schenen ze beide 'n besluiten afkeer van 't water gekregen te hebben. *Steeds* zaten ze op 't laddertje boven 't water, onverschillig hoe 't weer was.

Bij m'n bezoek, een tijdje geleden aan 't Museum, zag ik, dat ook daar de 2 boomkikkers, *bij mooi weer*, zich *boven* water met hun zuignapjes aan de glaswanden van hun „vijver” vasthielden. Mogelijk heeft U of 'n ander lezer de diertjes nauwkeuriger en langer omtrent hun „betrouwbaarheid” onderzocht. Nog wil ik vermelden, dat ik meer dan 10 jaar geleden, eens 'n Boomkikker gevangen heb in 'n struik op het z.g. Limmelerbroek. Na dien tijd heb ik herhaatelĳk daar ter plaatse nog eens naar hem omgezien, steeds zonder er eentje te kunnen bemerken.

P.S. Het mannetje, dat dit jaar in m'n bezit was, had de eigenaardige gewoonte, om, als ik hem in de hand nam, zijn keelblaas heelmaal te doen uitzetten. Een teeken van angst misschien?

Met de meeste hoogachting

Uw dw. dr.
M. MOMMERS,
Onderwijzer.

Rothem-Meerssen.

De heer Sprenger meldde ons 't voorkomen dit jaar van den boomkikker te *Nunhem*.

Een oolĳke klimmer en springer.

Onwillekeurig doet deze titel den lezer van 't Maandblad denken aan den ruiggestaarten roodbruinen klimmer en knager onzer eiken- en mastbosschen.

Volleerder klimvirtuoos is al moeilijk denkbaar. En het epitheton, hem hierboven gegeven, verdient hij ook ten volle.

Doch hoe sympathiek overigens deze boschknager ook is, ditmaal vraag ik voor hem niet de belangstelling.

Mijn oolĳke klimmer schuilt onder de Amphibien.

O, dan zal het wel een of andere gult uit de kikkerfamilie zijn.

Om u te dienen, ik heb de eer u voor te stellen „*Hyla arborea*”, de groene Boomkikker.

En waarom nu al die belangstelling?

Naar aanleiding van het stukje in het laatste nummer van ons Maandblad, waarin een inzender de aandacht op dit beestje vestigt en het verzoek richt aan de leden van 't Genootschap er op te willen letten of dit jaar wellicht de *Hyla arborea* ook elders in de provincie drukker voorkomt dan anders (zooals dit jaar reeds geconstateerd was in de omgeving van Maastricht).

En ziehier, nu eenige wetenswaardigheden uit zijn leven in 't algemeen en van zijn optreden in den omtrek van Echt in 't bijzonder.

„In ons land is de Boommorsch — zegt prof. H. Schlegel — beperkt tot het hogere gedeelte van Gelderland en eenige andere grensstreken.”

In Nederland schijnt hij alleen in de graafschap Zutphen en in sommige streken van

Twente voor te komen” — aldus Huizinga in Brehm's Leven der Dieren.

En laat ik er dadelĳk bijvoegen: „*Ook in Limburg is hij volstrekt geen zeldzaamheid.*”

Hiernee wil ik nu niet beweren, dat hij over geheel Limburg verspreid is, maar dat er toch streken zijn, waar hij lokaal heel veel voorkomt.

Vooreerst is de groene boomkikker hier in Echt geen onbekende. Eigenaardig is het wel, dat zijn verblijf in deze streken (voorzoover ik heb kunnen nagaan gedurende een tijdsverloop van 20 jaren) beperkt blijft, langs de boorden van een zijtak der Geleen, een verbreidingsgebied van ongeveer een half uur gaans. Deze strook, ten Westen van de bebouwde kom gelegen, bezit tamelĳk veel houtgewas in tuinen en boomgaarden.

Elders heb ik hem ook wel, maar dan toevalligerwijs een enkele keer waargenomen, o.a. te *Iloensbroek* en *Schinnen*. Dit jaar in Mei, door *Merkelbeek* komende, hoorde ik daar ook zijn gekwek, n.l. in een der heggen bij de beek van 't klooster der P.P. Benedictijnen.

In mijn jongensjaren — dit weet ik bepaald zeker — was de boomkikker geen zeldzaamheid in mijn geboorteplaats *Heerlen* (o.a. te Caumer en te Welten). Of hij tegenwoordig daar nog voorkomt, zou ik niet durven volhouden.

De kleur van den groenen boomkikker harmonieert opperbest met zijn onmiddellĳke omgeving. Groen blijft zijne beschermende kleur, zoodat hij zich steeds veilig waant in de dichte blaren voor dreigend gevaar.

Maar dan toch een groen in verschillende tinten, die hij naar willekeur kan aannemen naar gelang de ondergrond, waarop hij zit. Zoo vond ik in mijn tuin er een op savoelekool en hij was lichtgroen; een anderen op een blauwe koolraap en hij was donkergroen. Als vastgeplakt tegen een witte-wingerdblad had een derde meer een grauwig-groene tint. Frischgroen, als was hij pas verlakt, is steeds zijne livrei na elke vervelling, die om de veertien dagen plaats heeft.

Hoe nitmuntend die groene kleur hem aan den speurzin van zijn vervolgers onttrekt, merkt ge pas goed op, als in uwe onmiddellĳke nabijheid zoo'n musiceerend mannetje begint te kwaken en gij u alle moeite geeft om het te ontdekken. Het moest dan zijn, dat zijn sprong hem verried, anders zal u dat maar hoogst zelden gelukken. Met zijn groene schutkleur zeer goed bekend en daarvan ook partij trekkend, weet hij zich tusschen het dichte, groene loover geheel en al onzichtbaar te maken.

Ofschoon behoorend tot de kikkerfamilie, die doorgaans slooten of plassen tot hun verblijf kiezen heeft de boomvorsch een heel andere levenswijs.

Zelden zult ge hem aantreffen in 't natte element; het grootste deel van zijn leven brengt hij door in struiken en boomen, ook in 't heete seizoen.

Geboren in sloot of plas, waar zij hunne gedaanteverwisseling doorloopen, als elk ander lid der kikkergeneratie, zoeken de boomvorschen het droge op, om alleen slechts te water te gaan, als de tijd van eierenleggen in 't voorjaar weer gekomen is.

Den heelen zomer brengen zij door in de groene lage struiken, alsook in de hooge loof-boomen. Goed verscholen tusschen dichte blaren, ontduiken zij de felle stralen der heete middag-zon en hoewel overigens hunne dunne huid gebonden is aan vocht schijnen zij beter toch dan andere kikkers tegen de droogte aan te kunnen.

Is het niet bevreemdend, dat zij de hitte van de broeiende Augustuszoon zoo langen tijd kunnen verduren? Ziehier een staaltje!

In den drogen, heelen zomer van 1911 heb ik ze maanden achtereen in de struiken en heggen, ver van den walerkant hooren rekkeken. Gelegenheid om van tijd tot tijd een bad te nemen, was er niet; blijkbaar moesten zij zich met wat nachtelijken dauw tevreden stellen. Tegen droogte is dus hun huid wonderbaar bestand.

Zitten zij eenmaal rustig verborgen tusschen 't groen, dan blijven ze soms dagen achtereen onbeweeglijk zitten, geen aanstalten makend om op insecten te jagen. Neen, vasaangedrukt tegen een blad, wachten zij hun prooi af tot die in de nabijheid komt, om ze dan, door een plotseling goed gerichten sprong te bemachtigen. En wat u verbaasd doet staan is, dat zij onmiddellijk daarna op een ander blad, waarop zij terecht zijn gekomen, weer even ferm zitten vastgeplakt.

Houdt ge zoo'n groenen sinjeur in een kom of glas, zorg er dan voor, dat de opening goed gesloten is met een gazen deksel, want dank de klierachtige hechtschijfjes aan zijn teenen weet deze uitstekende klimmer tegen den gladden glaswand op te klauteren en zoo zijn glazen gevangenis te ontsnappen en zijn vrijheid te herwinnen.

Is hij in 't klimmen een baas, in 't springen niet minder. Meermalen heb ik — en dit geldt ook voor de kleinste groenrokjes — van uit mijn hand naar een struik of heg in de nabijheid een sprong zien doen, zoo vervaarlijk en toch zoo behendig, dat de vermetele springer wonder genoeg weer op een blad wist aan te landen.

Zoo vangt hij in 't voorjaar, van blad tot blad springend, zijne avontuurlijke reis aan, van uit het lager struikgewas tot in de hoogste kruinen der boomen.

Als weerprofeet heeft ons groenrokje bij 't volk een buitengewoon roep. Men zegt, dat zijn druk gekwaak verandering van weer, een naderende bui aankondigt. Wat is daarvan te houden? Hoewel schreeuwend op verschillende tijden van den dag en bij alle weersgesteldheid, maakt hij toch meer drukte als eene regen- of onweersbui aan de lucht is. Om die profetische gave zet men hem wel eens in 'n inmaakflesch, half vol water, met een klein laddertje, waarlangs hij omhoog kan klauteren en waarop hij buiten 't water gaat rusten, als er mooi weer is. Doet hij erg woelig in 't water, dan zou er regen ophanden zijn, zoo meent men. Dit is evenwel niet steekhoudend. 't Is gemakkelijk in te zien, dat in zoo'n enge gevangenis onze weerprofeet erg onbetrouwbaar is. Immers hem blijft in die enge kluis niets anders over dan of op 't laddertje te gaan zitten, of een bad te gaan nemen. Heeft hij van 't lastige zitje op 't laddertje zijn bekomst, dan is het zeer natuurlijk, dat hij in 't natte element wat afleiding gaat zoeken.

's Nachts heb ik het gekwaak van „'t weer-mannetje" nog nooit waargenomen, hoewel in de warme zomerdagen het zich nog laat hooren in de late avondschemering. Ook heb ik z'n stem nimmer vernomen uit de kruinen der hooge boomen. Steeds klonk ze uit struiken en heggen. Al naar den ouderdom klinkt ze nu eens rēk-kēk-kēk-kēk, dan weer rāb-rāb-rāb-rāb.

Soms schijnt het, alsof ze elkaar uit den dommel oproepen. Eén slechts hoeft den toon aan te geven en weldra plant zich het schel geluid voort van heg tot heg. Dan staat men verbaasd over 't groote aantal daar vertoevende muzikanten. In drie, vier tuinheggen kon ik zóó op korten afstand gemakkelijk een tiental constateeren. Bij zulk een oproep stond ik eens in de onmiddellijke nabijheid van zoo'n musicus zonder hem in de gaten te krijgen. Zich veilig wanend te midden van 't groen, was het alsof hij met zijn schel geschetter mij uitdaagde: had-je-me-maar! Daar klonk opnieuw zijn rēk-kēk-kēk-kēk. Maar toen goed uitkijkende zag ik het beukenblad, waarop hij zat, op de maat van 't geluid op en neer gaan. Toen was hij verraden. Duidelijk zag ik ook de groote keelblaas, die tegen het blad aangedrukt dit aanhoudend deed medetrillen. „Wacht, kameraad, gij zijt gevangen,” zei ik en met was ik er bij; en ofschoon hij z'n glinsterende kraaloogjes op mij gericht hield, liet hij toch zich gedwee grijpen. Of ik hem te gauw af was vóór hij zich met een zekeren sprong in veiligheid stelde?

Met de eerste zonnige lentedagen, zodra het buiten groen begint te worden, kan men ook reeds zijn gekwaak hooren en dit duurt voort den heelen zomer door tot in de mooie naderstdagen.

Waar ze *verblijven in den winter*, die aardige snuiters?

Als de gure herfst de boomen ontbladert, zoeken zij op vochtige plekken onder mos en blaren of in gaten in den grond een geschikt schuilhoekje. Wanneer dan weer de zoele lentelucht de kille aarde ontdooit en zonniger dagen aanbreken, ontwaken ook de boomvorschoren uit hun slaap en zoeken het natte element op om er hun eieren af te zetten.

Zoo ken ik hier in de nabijheid een ondiepe kuil, waar o.a. van dat kikkerdril afgezet wordt en de gedaanteverwisseling zich voltooit. Deze is als die der gewone groene waterkikkers. Reeds vroeg in 't voorjaar schijnen de eieren te worden gelegd, die niet gemakkelijk te vinden zijn, daar ze op den modderbodem zinken. Eenige jaren geleden krioelde het hier in dezen kuil, behalve van prachtige kamsalamanders, ook van kleine groentjes, die zich gemakkelijk lieten vangen. In korten tijd had mijn helper een heel inmaakglas vol, wel een vijftigtal. De collectie, in een ruimer verblijf overgebracht heb ik eenigen tijd in observatie gehouden, doch toen er elken morgen, denklijk wegens gebrek aan voedsel, eenige op den rug lagen, heb ik ze maar in mijn tuin de vrijheid gegeven.

Na deze uitvoerige kennismaking van onzen gelijken springer, of laat ik zeggen: na deze hernieuwde belangstelling in zijn leefwijze zou het mij zeer aangenaam zijn van de leden van 't Genootschap te vernemen, waar zij 't beestje in Limburg hebben waargenomen met bijveeging

van b.v. sporadisch, niet zeldzaam of in grooten getale. Verwonderen zou het mij niet, als mijn vermoeden bewaarheid werd: dat het „weerkwekkertje“ over heel de provincie verspreid is. Met hoeveel te meer recht en trots zouden we voortaan kunnen spreken van 'n echt Limburgschen gast.

Echt.

J. KAUFMANN.

Ein moderner Seufzerwald.

„Noch hatte er den Fluss nicht ganz durch-
[schritten,
Als wir, fortwandernd, ein Gebüsch durchdran-
[gen,
Das nirgends ward von einem Pfad durch-
[geschnitten.
Nicht grün, nein fahl sah ich die Blätter hangen,
Nicht glatt Gezweig, nein, knotig, rau und spröde
Ein giftiger Dorn, an dem nicht Früchte prangen
Hier baun ihr Nest die scheusslichen Harpyen“.

So der „Seufzerwald“ im dreizehnten Gesang von Dante's Inferno! Wer Mühe hat, ihn sich lebendig vorzustellen, der besuche gegenwärtig den *Rijksweg zwischen Echt und Roermond*. Da kann er stundenlang zwischen Tausenden von schauerlich verzauberten Bäumen fortwandern; da kann er die gefräßigen Harpyen am Werke sehen... und die Seufzer werden ihm von selber kommen.

Die unabsehbaren Reihen der Eichbäume rechts und links vom Rijksweg nördlich von Echt und Maasbracht stehen kahl wie im Winter. Sie strecken ihre schwarzen Aeste und Zweige gen Himmel. Nackt und schweigend, als seien sie vom Feuer versengt. Ein grandioser, wenn auch trauriger Anblick! Und was hängt da droben an den äussersten Enden der Zweige an dreissig, fünfzig Stellen jedes einzelnen Baumes? Das sind „die Nester der Harpyen“. Und was wimmelt da an den Stämmen auf und ab, was duckt sich da in den Rindenlöchern, was lässt sich an unsichtbaren Fäden von der Höhe zum Erdboden nieder? Das sind die Harpyen selber, die Urheber all' dieser Zerstörung, nämlich die Raupen von *Porthesia chrysorrhoea*.

Die erste Nachricht von der schrecklichen Raupenplage erhielt ich um Pfingsten von einem passionierten Radfahrer. „Kein grünes Blatt mehr von Echt bis Roermond.“

„Was für Bäume?“

„Eichen“.

Da musste ich hin. Ein solcher Raupenfrass an Eichen! Das konnte nur der berühmte Eichenprozessionsspinner sein. Ich träumte schon von einer neuen Serie des herrlichen *Calosoma sycophanta*, des sog. grossen Puppen-räubes, unseres schönsten Laufkäfers. Gerade vor 20 Jahren hatte ich ein Dutzend dieser wunderbaren Tiere auf der Landstrasse Roermond-Baaksem gesammelt, die damals zwischen Horn und Exaten von den Raupen des Prozessionsspinners wimmelte. Der Laufkäfer stellt sich bekanntlich regelmässig da ein, wo diese gefährlichen Raupen auftreten.

Als ich in Maasbracht ausstieg, brauchte ich nicht lange zu suchen. Ein paar Minuten nörd-

lich der Station fängt die Verwüstung an. Aber ich vermisste sogleich die wohlbekannten „Prozessionen“, das heisst Züge von Raupen, die in lückenloser Reihe hintereinander die Landstrasse queren. Auf der Strasse marschierten überhaupt sehr wenige Raupen, aber an den Baumstämmen sassen sie zu Tausenden, und zwar fast ausschliesslich Raupen des sog. Goldafters, *Porthesia chrysorrhoea*. Ich war einerseits enttäuscht, denn mit dem Fang von *Calosoma* war es nichts; doch lernte ich anderseits etwas Neues; denn eine Verwüstung in solchem Masse hatte ich bei der Goldafter-Raupe noch nicht gesehen und hätte sie ihr nie zugetraut.

Einige Arbeiter gesellten sich neugierig zu mir, da ich einige Raupen in einem Blechkasten sammelte. „Was tun Sie mit den Raupen?“ werde ich natürlich gefragt. „Schrijven in de courant“, sage ich trocken; aber was tut man hier gegen diese Raupen?“

Die Antwort wusste ich im Voraus: Nix! Natürlich. Diese billige Bekämpfungsweise hatte man vor 20 Jahren bei der Prozessionsraupe auch angewandt. Und damals hatte sie vorzüglich — geholfen; die Bäume trieben im Herbst neues Laub und erholten sich im Laufe der nächsten Jahre vollständig, während die Raupen zusehends abnahmen und bald ganz aus der Roermonder Gegend verschwanden.

Aber in der Rechnung ist ein Fehler, und wir möchten an dieser Stelle auf eine ernste Gefahr hinweisen, die dem limburgischen Obstbau für das folgende Jahr droht. Die Goldafter-Raupe ist nicht wie die des Prozessionsspinners an Eichenlaub gebunden; sie befällt sogar mit Vorliebe allerlei Obstbäume. Wer garantiert uns, dass die Millionen Schmetterlinge, die jetzt zwischen Echt und Linne — denn dort ist die nördliche Grenze des Befalls. — auf Staatskosten auf dem Rijksweg heranwachsen, sich im Herbst nicht überallhin in den Obstgärten verbreiten, Eier legen und in der nächsten Generation die Obsternte von 1919 total vernichten?

Es ist jetzt noch Zeit, Massregeln dagegen zu treffen. Die jungen Raupen überwintern in gemeinschaftlichen Nestern in den Baumkronen an den Enden der Zweige. Wenn im Winter die Obstbäume kahl dastehen, sind diese Raupennester schon aus der Ferne leicht zu sehen. Wer 1919 nicht eine noch miserablere Obsternte erleben will als in diesem Jahre, der nehme sich im kommenden Winter die Mühe und schneide diese Nester aus und verbrenne sie! Es soll, wie Herr de Vos tot Nederveen Cappel (Apeldoorn) mir freundlich mitteilte, früher (seit 1815) ein Gesetz in Nederland bestanden haben, nach welchem jeder seinen Nachbarn verpflichten konnte, die Raupennester auf dessen Grundstück zu vertilgen; leider wurde es etwa 1870 aufgehoben. Darum helfe sich jetzt jeder selbst, der es mit seinen Äpfeln und Birnen gut meint!

Principiis obsta — sero medicina paratur....

Sittard.

H. SCHMITZ. S. J.